

**PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM KÖZGAZDASÁG-
TUDOMÁNYI KARA
REGIONÁLIS POLITIKA ÉS GAZDASÁGTAN
DOKTORI ISKOLA
ÉVKÖNYVE**

Szerk.: Mezei Cecília

(Pécs, 2001, 414 o.)

GAZDAG LÁSZLÓ

A PhD doktori iskola 1996-ban alakult, vezetője Buday-Sántha Attila akadémiai nagydoktor, tanszékvezető egyetemi tanár. Az évkönyvsorozat első darabját a szerzők az iskola alapítójának ajánlották 60. születésnapja alkalmából.

Idézet a könyv borítójáról: „A multidiszciplináris tudományos képzés a regionális tudomány, a közgazdaságtan és más társadalomtudományok térhez kapcsolódó elméleti és módszertani ismeretei alapján az európai és a hazai területi folyamatok kutatására készíti föl a hallgatókat.”

A 414 oldalas vaskos kötetet a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaság-tudományi Kara adta ki, amely 25 lektorált írást tartalmaz, 25 PhD hallgató és egy „külsős” társszerző „tollából”. Előszót írt hozzá Enyedi György akadémikus, az MTA alelnöke, a bevezető tanulmányt pedig Horváth Gyula, az MTA Regionális Kutatások Központjának pécsi igazgatója. A szerkesztőbizottság tagjai: Buday-Sántha Attila, Erdősi Ferenc, Horváth Gyula, mindhárman az MTA doktorai. Az operatív szerkesztés Mezei Cecília, PhD hallgató munkáját dicséri.

Valamennyi tanulmányhoz forrásjegyzék, valamint angol nyelvű ismertető tartozik.

A könyv tartalma az alábbi témacsoportokat öleli föl:

- A területi fejlődés nemzetközi tapasztalatai,
- Az Európai Unió politikája,
- A gazdaság térszervező szerepe,
- Vidékfejlesztés,
- Humán erőforrás-fejlesztés,
- Az önkormányzatok fejlesztési lehetőségei.

A könyvismertetés írója – nyilván szubjektív megfontolásokból – nem egyforma terjedelemben és mélységben ismerteti az egyes írásokat, ami nem jelent értékítéletet. Mások talán más részekre, más szerzőkre fordítanak – a könyv olvasása kapcsán – nagyobb figyelmet.

Horváth Gyula „A regionális tudomány, mint kutatási és oktatási diszciplína” c. bevezető tanulmányában a regionális tudomány önállósodásával, hazai helyzetével és a regionális politikai szakképzés kérdésével foglalkozik. A század második felé-

ben, két ellentétes irányból, a geográfia és a közgazdaságtan irányából indult el, egymás felé közeledve a *térrel*, mint a gazdasági-társadalmi folyamatok *színterével* foglalkozó új tudomány kialakulása, vagy kialakítása. Az 1970-es évek nagy strukturális válsága ennek nagy lendületet adott, a bonyolult mozgásokat már nem lehetett a szimpla ágazati szemlélet keretei között megérteni és magyarázni.

Kelet-Európában az államszocialista rendszer *utópisztikus urbanisztikai* elképzelései és a *homogénnek* tételezett társadalom eszménye akadályozta a regionális gazdaság és politika tudományának létrejöttét, fejlődését, de nem egyforma mértékben. Lengyelország és Magyarország járt az élen e téren, úttörő szerepet vállalva.

Hazánkban az önálló diszciplínává való fejlődés föltételei a nyolcvanas években alakultak ki, ebben nagy szerepet játszott Enyedi György tudományszervező tevékenysége. Ennek eredményeként 1984-ben létrejött a Regionális Kutatások Központja, 1986-ban megszerveződött az MTA Regionális Tudományos Bizottsága, 1987-ben megjelent a „Tér és Társadalom” c. folyóirat, 1989-ben a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaság-tudományi Karán terület- és településfejlesztési szakot indítottak.

1996-ban a Parlament megszavazta a területfejlesztési törvényt, 1998-ban megjelent az országos területfejlesztési koncepció.

Horváth Gyula visszatekintve megállapítja, hogy a regionális tudomány első önálló tanszékét a Pennsylvania Egyetemen alapították 1959-ben.

Magyarországon különösen az Európai Unióhoz való csatlakozás teszi rendkívül aktuálissá és fontossá a regionális gazdasági és politikai kutatásokat.

Kolumbán Gábor erdélyi politikusként diákja a PhD iskolának, tanulmányának címe: *Mi van a régió mögött? (A hálózati paradigma a regionális tudományban.)* Igen érdekes ismeretelméleti fejtegetéseket olvashatunk „Az ismeretelméleti kihívás” c. fejezetben, ami azért érdekes, mert ilyen szempontból igen kevesen foglalkoztak eddig a térgazdaság tudománnyal. A tudomány, és vizsgált tárgyának kölcsönhatása – először a fizikusok ütköztek e problémába, a kvantummechanika hőskorában, írja Kolumbán (1920-as évek, G.L.) – a területi tudományoknál is fokozottan érvényesül. „A megfigyelő része a megfigyelt rendszernek, és a megfigyelés a jelenséggel összemérhető beavatkozás. A megfigyelt rendszer nem azonos a meg nem figyelt rendszerrel.” Ez a *komplementaritás* elve. „A régió megismerése alakítja magát a régiót.”

„A régió fogalma” c. fejezetben felhívja a figyelmet a területi identitás fontosságára, „A hálózati paradigma” címűben pedig megkülönbözteti a *hálózati* erőforrás allokációt a *piaci* és a *bürokratikus* allokációtól.

Apró kritikai megjegyzés: néhol jobb lett volna „magyarítani” a nagyon idegenül hangzó szakkifejezéseket, mint például „immateriális affektív identitáselemek”. A diszciplína zsargonja is napjainkban alakul, jó lenne megfelelő magyar kifejezéseket találni már az elején a művelőinek.

Raffay Zoltán: Az üzleti szolgáltatások fejlődése és fejlesztése az Egyesült Királyságban.

Nagy-Britannia tercier ágazatának fejlődéséről, térbeli megoszlásáról, a területfejlesztés ottani történetéről ad áttekintést. Megtudjuk, hogy már 1801-ben az első hivatalos brit népszámlálás idején a munkaképes lakosság egyötöde ebben az ágazatban tevékenykedett (mezőgazdaság 36%, ipar 30%).

Érdekes a területfejlesztés és a regionális politika intenzitásának hullámmása a toryk és a Munkáspárt kormányzása idején. A szociáldemokrácia elveit (paternalista állam) valló Munkáspárt idején erősödik a decentralizációs törekvés, míg a „szabadpiac és éjjeliőr állam” elvet hirdető konzervatívok idején épp ellenkezőleg: centralizációs folyamatokat látunk. A Thacher-kormány hatalomra kerülésekor (1979) például ez markánsan kirajzolódott. „A Konzervatív Párt még az 1980-as évek végén tagadta a differenciált regionális fejlesztések szükségességét.” Az 1997-ben újra hatalomra jutott Munkáspárt hozzá kezdett decentralizációs tervei megvalósításához.

Igen érdekesek a Thacher-kormány korszakának gazdaságpolitikáját, a nagy szervezetváltás levezénylését elemző részek.

Mezei Katalin: Az egyetemek helye és szerepe a regionális gazdaságfejlesztésben.

A szerző Anglia példáján mutatja be a felsőoktatási intézmények szerepének fontosságát a régiók fejlődésében, történetiségében kibontva. A II. világháború után egyfajta mennyiségi szemléletben, az iparpolitika részeként funkcionált a regionális fejlesztési politika Északkelet-Angliában, ami köztudomásúan egy elmaradottabb térség volt. Ennek eredménye, hogy összeszerelő üzemek települtek többnyire ide, amelyek nem igényeltek kvalifikált munkaerőt. Egészen az 1990-es évek végéig nem változott a helyzet, most azonban nagyarányú átalakulás kezdődött. Az Északkelet-angliai Regionális Fejlesztési Ügynökség fölvázolt egy 2010-ig érvényes stratégiát, amely minta lesz az egész Európai Unió számára, s melynek lényege, hogy „...Északkelet-Anglia lesz az első tanuló régió Európában, amely képes globális befektetőket vonzani” a felsőoktatásra alapozva. A régió egyetemeivel szándéknyilatkozatot, egyfajta keretszerződést kötöttek a hallgatói létszám növelésére, a technológia- és a tudástranszfer kimunkálására.

A régi, patinás brit egyetemek nemzeti intézményként kezelik önmagukat, ezért kissé hanyagolják a regionális kutatásokat, viszont a főiskolákból kialakult egyetemek már intenzíven bekapcsolódnak az adott régió fejlesztésébe, főként az általuk meghirdetett „szendvics-programok” révén, amikor a diákok gyakorlati képzés céljából megszakítják elméleti tanulmányaikat, valamely vállalatnál, kielégítve a helyi vállalatok szakember igényeit.

Mezei Katalin megállapítja: „1980 óta több tudományos eredmény (tudás) született, mint az azt megelőző időszakban.” A tudás szerepe tehát rendkívül fölértékelődött, a tudásanyag bővülése messze meghaladja a termelő kapacitások bővülését.

A felsőoktatás helyi hatásának a mérése érdekes módszertani probléma a tanulmányban. Az innovatív (vállalkozó) egyetem új típusának kialakulásáról történelmi

elemzést kapunk. Ez az USA-ban kezdődött, és például a MIT az elmúlt 60 év alatt 800 céget alapított, amelyekben 200 000 embert foglalkoztat.

Tóth Erzsébet: A Mezzogiorno fejlesztési stratégiája.

A Mezzogiorno Olaszország elmaradott déli része, a Nápolytól délre eső terület nagyjából. A szerző megállapítja, rögtön a tanulmány elején, hogy „az utóbbi évtizedben nőtt a szakadék Olaszország északi és déli része között”. A kedvezőtlen folyamat megállítására és megfordítására dolgoztak ki állami fejlesztési programot. A tanulmányból átfogó képet kapunk a térség természeti, társadalmi viszonyairól, erőforrásairól, a kitorési elképzelésekről. A cél a városhálózatok dinamizáló szerepének erősítése, főként az infrastruktúra gyors fejlesztése révén.

Tüske Tamás: A területi gondolkodás és regionalizmus Szlovéniában.

1999-ben kezdődött a régiók szervezése déli szomszédunknál, de ez az ország is abba a csoportba tartozik, „ahol a regionalizációnak etnikai, történelmi alapjai vannak”, és mindez félelmeket kelt az ország integritását illetően. Szlovénia – a szerző megállapítása szerint – nem annyira a Balkánhoz tartozik, mint inkább Közép-Európához. A tanulmány ismerteti a függetlenséghez vezető utat, valamint a dél-nyugati magyar megyék és Szlovénia határ menti térségeinek jelenlegi és potenciális kapcsolatát.

Wágner Ildikó: A brit pénzügyi központok hierarchiája.

A tanulmány ismerteti a brit bankrendszer kialakulásának történetét 1694-től, a világ első nemzeti jegybankjának, a londoni Bank of England-nek a megalapításától. Elemzi annak az okát is, hogy London miért tudott megmaradni a világ első számú pénzügyi központjának (de sokan kevernék össze Svájcjal, vagy New Yorkkal!) a Brit Birodalom összeomlása és Nagy-Britannia gazdasági térvesztése ellenére. A világon egyedülállóak a brit leszámítoló bankok, amelyek a pénzügyi likviditást javítják. (Kérdés: vajon miért nem tudtak másutt elterjedni?) Megtudjuk a tanulmányból, hogy Angliában is használják a Londonon kívüli világ jellemzésére a „vidék” szót. (Ez tehát nem csak magyar specialitás.) A szerző részletesen ismerteti a különböző pénzügyi-és bankszinteket, a monetáris rendszer regionális működését.

Novotny Gábor: Behálózott határok – határtalan hálózatok?

Az Európai Unió jelentős összegekkel támogatja a határokon túlnyúló intézményi integrációs formákat, nevezetesen az INTERREG és PHARE CBC programokon keresztül. A szerző rámutat, hogy Magyarország is az „eurorégiós” lázban ég, a kormányzattól kezdve az önkormányzatokig. Elemzi a realitásokat, a valós lehetőségeket, valamint elméleti áttekintést ad az ilyen jellegű együttműködések hasznáról. (A tranzakciós költségek elmélete stb.)

A hazai tapasztalat azt mutatja, hogy főként a kistéleplülések képtelenek a stratégiai gondolkodásra, elvesznek a mindennapi feladatokban, gyakran a határon átnyúló kapcsolatok formálisak, protokollárisak, inkább csak a szűkös pénzforsásokat fogyasztják. A szerző felhívja a figyelmet az intézményi beágyazottság fontosságára.

A holland–német határokön átnyúló kapcsolatok történetét elemezve rámutat, hogy hasonló kudarcok másutt is tapasztalhatók: nem érték el a szükséges kohéziós szintet, bürokratikusak stb.

Magyarország számára főként Ausztriával kapcsolatban vannak lehetőségek, eddig mintegy 400 települési szintű együttműködés alakult ki.

Novotny Gábor ír az „eurorégiók másolt, ... átpolitizált és hierarchikusan merev modelljéről”, a bizonytalan, adminisztratív úton összetákolt struktúrák költségességéről. A határon átnyúló hálózat kiépítése paradox módon zárt hálózatokhoz vezet (határt kell húzni, tehát elkerülhetetlen a kirekesztés), a szisztéma statikussá, szklerotikussá válhat.

Pálmay Zsolt: A horvát–magyar határ menti együttműködés lehetőségei.

A szerző tulajdonképpen egy kérdőíves fölmérés eredményeit ismerteti, amelynek címettjei a térség megyei jogú városai, a határ menti települések, a megyei felsőoktatási intézmények és a szakmai kamarák. Kiderül ebből, hogy a kapcsolatok főként a vezetők személyes ismeretségén alapulnak.

Nemeskéri Zsolt: Konvergenciajelenségek Kínában.

A szerző tollából egy hallatlanul izgalmas elemzést olvashatunk Kínáról, a hatalmas ország fejlődésének ellentmondásairól. Az eltérő területek, tartományok közötti konvergencia, vagy divergencia vizsgálatának matematikai elemzésére a σ -konvergencia és a β -konvergencia mérőszámát használja. A szigma-konvergencia a régiók egy főre jutó GDP-je logaritmusainak szórása, amelynek időbeni csökkenése konvergenciát jelez, növekedése divergenciát. A béta-konvergencia az egy főre jutó GDP növekedési üteme és az időszak elején mért egy főre jutó GDP összefüggésének számszerűsítése egy regressziós egyenes által. A bázis relatív nagysága és a növekedés mértéke közötti kapcsolat általában fönnáll a nemzetek, régiók közötti eltérő növekedési ütem kapcsán: az alacsonyabb bázisról induló általában gyorsabban növekszik, és így utolérésben van, legalábbis egy darabig.

Nemeskéri négy időszakra bontva vizsgálja Kína modernkori históriáját: 1952–65, 1966–78, 1978–92, 1992.

A regionális különbségek az 1950-es években kismértékben csökkennek, ami a korszak egalitárius elveivel és gyakorlatával magyarázható, a hatvanas, hetvenes években viszont jelentősen nőnek, majd 1978–92 között csökkennek, és 1992 után megint nőnek. A szerző részletesen elemzi az egyes szakaszokat, térképpel, grafikonokkal alátámasztva mondanivalóját.

Ferkelt Balázs: Egy regionális pénz, az euró első két- és fél éve.

1999. január elsejével az Európai Unió 11 tagországa belépett a monetáris unió korszakába, bevezetve a közös pénzt, az eurót. 2001 januárjában Görögország is csatlakozott ehhez. 2002. január elsejével sor kerül majd (azóta ez megtörtént) az euró készpénz formájában történő bevezetésére is. 2002 júliusától pedig megszűnnek a nemzeti valuták.

Ferkelt Balázs rámutat, hogy a kezdeti árfolyam szerint egy euró 1,1685 \$-t ért, ám 2001 augusztusában már csak 87 centes árfolyamon jegyezték. Az amerikai

gazdaság nagyobb dinamizmusa és versenyképessége áll a folyamat háttérben: 1992–99 között az USA gazdasága végig gyorsabban nőtt az EU gazdaságánál, miközben jobbak voltak a mutatói az infláció és a munkanélküliség terén is. Ugyanakkor az amerikai kamatlábak mégis magasabbak az európaiaknál. A szerző nagyon részletesen elemzi az amerikai és az európai gazdaság közti különbségeket, amiből kiderül Észak-Amerika jelentős előnye! „Az euró árfolyama a bevezetéskor túlértékelt volt!”

Novák Miklós: Magyarország és az EU-tagországok számviteli rendszere.

A számviteli, pénzügyi szakemberek számára érdekes tanulmány megállapítja, hogy hazánk számviteli rendszere a német típusúhoz áll közelebb, de túllép azon, abban a tekintetben, hogy nem az állami irányítás, hanem a tulajdonosok és hitelezők érdekeit juttatja jobban érvényre. Az angolszász és a kontinentális gyakorlat jelentősen eltér egymástól. Az előbbi a szokásjogon alapul és rugalmasabb, az utóbbi a római jogrendet követi, merevebb, de hatékonyabb.

A szerző a jövőbeni fejlődés lehetséges irányait is számba veszi.

Molnár András: A külföldi tőke Magyarországon.

1990–99 között összesen húszmilliárd dollár külföldi működőtőke érkezett Magyarországra. (Jó lett volna kitérni arra, hogy közben mennyi tőke ment ki profitrepatriálás, vagy egyszerűen csak kivonulás következtében!)

2000-ben 27 milliárd dollár tőke érkezett Kelet-Európába, ez százszorosa a tíz évvel ezelőttinek. 2001-ben 23 milliárd dollár volt várható, az első három fogadó ország megoszlása: Lengyelország 10 milliárd \$, Csehország 3,5 milliárd \$, Magyarország 1,5 milliárd \$. Ez az adat bizony nagyon elgondolkodtató: tényleg olyan jól állunk e téren?

Molnár András azt írja, hogy korábban jelentős motiváló erő volt az olcsó hazai munkabér, de „időközben jelentősen megdrágult”. Nos, ez a „jelentősen” igen relatív fogalom...

A szerző éles különbséget tesz a privatizáció kapcsán a meglévő kapacitásokat átvevő külföldi tőke és az új tevékenységet meghonosító tőke között.

Figyelemre méltó megállapítása, hogy az ipari parkok tőkevonzó képessége igen csak mérsékelt, egyes területeken félig üresen állnak.

Ugyanakkor fölhívja a figyelmet arra, hogy a politikának, a társadalomnak nem szabad türelmetlennek lennie, amikor szeretnénk, hogy a bejövő tőke mérsékelje a regionális különbségeket.

Grosz András: Az ipari parkokban működő vállalkozások innovációs tevékenysége.

2000 végére 133 ipari park alakult az országban. A szerző 23 ipari parkba települt 200 vállalkozásnak küldött kérdőívet, ebből 36 érkezett vissza, ami 18%-os arány. Ez általában jónak mondható a hasonló fölmérések tapasztalatai alapján. Kissé szomorú kép rajzolódik azonban ki az eredmény földolgozásakor, például kiderül, hogy a K+F-ben foglalkoztatottak aránya mindössze 3%, de ezt az adatot is torzítja egyetlen egy válaszadó, amely kifejezetten K+F-fel foglalkozik, és ott ez az arány 70%. A cégek 63%-ában egyáltalán nincs K+F foglalkoztatott, 59%-ában pedig ilyen jellegű ráfordítás. Az elmúlt három évben az új termék, szolgáltatás árbevétele

mindössze az összes árbevétel 14%-a! Hat vállalkozás szerint náluk a termelés fejlesztése nem szükséges.

Rónaszegi Lenke: Káosz és innováció.

Ha mégis rangsorolni kellene, az egyik legszínvonalasabb írásról van szó, a szerző nagyon mély elméleti ismeretekről tesz tanúbizonyságot. Megállapítja, hogy az evolúcióban stabil és kaotikus szakaszok váltják egymást. „A kaotikus időszak az a tartomány..., amikor a rendezetlenség állapotában nagy jelentőségű innovációk megszülehetnek”. Elemzi a hosszú távú ciklusokat, így a félévszázados Kondretyev-ciklust, valamint a Sipos Béla által vizsgált 140 éves ciklust.

A szerző az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság által indított Technológiai Előretekintési Program munkájában vett részt, s ennek az eredményeit ismerteti. Megállapítja: „A magyar gazdaság fejlődési pályára állítása még nem történt meg...” Igen megzívlelendő észrevétel a gazdaságpolitika irányítói számára!

Bodor Éva: Az elérhetőség, mint telepítési tényező jelentősége Magyarországon.

Egy eddig kevésbé vizsgált szempont elemzése olvasható e tanulmányban, nevezetesen, hogy a tőke településekor a hely kiválasztásában mennyiben játszik szerepet a piac, a források elérhetősége Magyarországon. A szerző két kiemelt elérési célt határoz meg: Budapest és a nyugati határ, amit az egyszerűség kedvéért Sopronnal azonosít. Először a különböző telephely elméleteket veszi sorra, kiemelve részletesebben is Max Weber telephely optimalizálási elméletét.

Ezután a hazai gyakorlat ismertetése következik igen részletesen. A matematikai módszerek alkalmazása (korrelációs számítás) jelent főként újszerűséget Bodor Éva tanulmányában.

Hegyí Gábor: A mikrorégiók tőkevonzó képessége a Nyugat-dunántúli Régióban.

A szerző sorra veszi a térség mikrorégióit, és részletesen elemzi fejlődésüket, helyzetüket. Ismerteti a Miskolci Egyetem Marketing Tanszékének 106 vállalatra kiterjedő felmérését a telephely kiválasztás szempontjaira vonatkozóan, ami alkalmas arra, hogy orientálja a mikrorégiók, települések vezetőit a tőkevonzás érdekében.

Bakucz Márta: A magyar városi turizmus fejlesztésének lehetőségei.

Pécs és Graz turistái részére készített kérdőív feldolgozása alapján rajzol meg a szerző tendenciákat a városi turizmus területén. Kiderül, hogy mindkét városban a rövid látogatás a tipikus, Grazban a vendégéjszakák számának átlaga 1,9, Pécssett 1,6. Érdekesek a turisták szubjektív értékítéletét tükröző részletek. Például egyik városban sem találták „vonzónak” az árszintet. Kár, hogy a „Következtetések” c. zárófejezet csak Graz-zal foglalkozik.

Márton György: Alternatív lehetőség a kis-és középvállalkozások finanszírozására a Dél-Dunántúlon: a kockázati tőke.

Márton György elemzi a kockázati tőke fogalmát, ismerteti működését a fejlett nyugati országokban, főként az USA-ban. Ez a tőke nem a kamatot és a hitelképességet nézi, hanem a vállalkozás fölfuttatásából származó profitot célozza meg, részesedést szerezve a finanszírozott cég tulajdonából. Amikor az adott vállalat eléri a csúcspontot, akkor a tőkét kivonja a kockázati tőkebank, eladja a részvényeket és új

vállalkozást indít. Az innovátor és a pénz összehozására nagyon alkalmas finanszírozási forma ez.

Magyarországon – a szerző szerint – 400 millió dollárhoz közeli a kockázati tőke nagysága, és ez meghaladhatná az egymilliárd dollárt. Terjedésének akadálya a vállalkozói kultúra hiánya, az információhiány (nem ismerik a hazai vállalkozók ezt a formát).

Póla Péter – Molnár Tamás: A vidékfejlesztés és a vidékpolitika jelentősége az Európai Unióban és Magyarországon.

A szerzőpáros a fogalmi lehatárolással kezdi, rámutatva, hogy már a „vidék” fogalma is gyakran vitatott. A vidékfejlesztés, a területfejlesztés és az agrárfejlesztés különbségeire, valamint átfedéseire is rámutatnak.

Az EU területének 80%-át fedik le a rurális térségek, ugyanakkor „a rurális térségekre hatnak olyan erők, amelyek törekény társadalmi-gazdasági egyensúlyukat veszélyeztetik. E területeken él a népesség több mint egynegyede”.

A szerzők ismertetik részletesen az Európai Unió vidékfejlesztési politikáját, a Corki Konferencia nyilatkozatát, a támogatási formákat, valamint a közös agrárpolitika (CAP) ide vonatkozó fejezeteit. Végül Magyarország lehetőségeit veszik számba a közös pénzügyi alapokhoz való hozzá férést illetően.

Gódor Csaba: Egy kistérség részvétele az EU előcsatlakozási programjában.

A szerző a Galgamenti és Gödöllőkörnyéki Önkormányzati Társulás próbálkozásait, eredményeit ismerteti monográfiászerűen, különös tekintettel a SAPARD programra.

Magyar Tünde: A biotermesztés társadalmi vonatkozásai az Európai Unióban és Magyarországon.

Magyar Tünde ismerteti a biogazdálkodás szellemi megalapozónak (Rudolf Steiner, Albert Howard, Hans Müller stb.) munkásságát, valamint a biotermesztés helyzetét, fejlődését több európai országban. Ausztriában 5200 gazdálkodó tért át erre a szisztémára, de 1998 óta a számuk csökken. Ugyanakkor itt, Ausztriában a legmagasabb a területi arány az összterülethez viszonyítva: 10%. Ettől jóval elmarad a többi európai ország 1–2% körüli aránnyal. Az összes élelmiszerkereskedelem 0,5–3%-át adják a biotermékek Nyugat-Európában, ugyanakkor a jövedelmek növekedésével bővül a fogyasztók köre.

Magyarországon 2000-ben 471 biogazdaság működött, összesen 47 221 hektár területen (az összes mezőgazdasági terület 0,7%-a). A termékek 90%-a exportra kerül.

Pusztai Beatrix: Az Európai Szociális Alap szerepe a humán erőforrás fejlesztésében.

Az Európai Szociális Alap részben a szociális problémák orvoslására (munkanélküliség, szegénység) jött létre, de sokkal inkább a humán erőforrás fejlesztésére a kedvezőtlen helyzetű térségekben, illetve társadalmi csoportokban. Ennek a működését elemzi a szerző. Magyarország egyelőre még nem tud hozzá férni ezekhez az alapokhoz, erre csak csatlakozásunk után lesz lehetőség.

Gulyás László: A munkanélküliség kezelésének nemzetközi és magyarországi tendenciái.

A szerző ismerteti a munkanélküliség nemzetközi és hazai alakulását, kitérve az egyes nyugati országok kezelési módszereire. Az OECD-ben 1995-ben 7,8% volt a munkanélküliség rátája. Az USA 5,6%-os adata kedvezőbb a legtöbb európai országnál. Az OECD közel 8%-a 31 millió munkanélkülit jelentett a fejlett világban.

Gulyás megkülönbözteti az amerikai, az európai és a japán modellt, amelyek sok ponton jelentősen eltérnek egymástól. Amerikában a terheket a munkavállaló viseli, de sok a nonprofit segítő szervezet. Nyugat-Európában az állam a fő tehervállaló, Japánban pedig a vállalat. Mindegyiknek megvan az előnye és a hátránya.

Magyarországon 1993 februárjában volt a csúcs: 13,2%, ami 1999-re 7% alá csökkent

Mezei Cecília: A helyi önkormányzati menedzsment szerepe a települések sikerességében.

A szerző rámutat, hogy a régiók, a települések közötti meglévő jelentős különbségek tehetséges menedzsment működése révén jelentősen tompíthatók. Nemzetközi kitekintésben megkülönbözteti a német jóléti modellt, a francia klientista modellt (a klientúra-modell jobb kifejezés lett volna), az észak-amerikai vállalkozói modellt és a brit szervező önkormányzat modellt. A legnegatívabb a francia klientista modell – sajnos nagyon hasonlít ehhez a magyar – a maga kijárásos rendszerével, pántlikázott állami támogatásaival stb. Mezei megállapítja, nem mindig a termelő vállalatok oda csalogatása a siker záloga, lehet ennek az ellenkezője is: a zajos, szennyező tevékenységek távoltartása. Nincs egyetlen modell, egyedül üdvözítő út, viszont nagyon sok függ az önkormányzati menedzsment kreativitásától.

Nagy Annamária: Az informatikai outsourcing a közigazgatási erőforrás-gazdálkodásban.

Jó lett volna magyar kifejezést találni a címben, már csak azért is, mert a szerző később megadja a magyar megfelelőt: forráskihelyezés. A közigazgatásban a forráskihelyezés a szerződésbe adás fogalomnak felel meg leginkább. Ennek előnyeit veszi sorra a tanulmány, de foglalkozik a kockázati tényezőkkel is. Fontos előny lehet a szakmai profizmus, amely így jobban biztosítható, például az informatikai rendszerek működtetésekor.

Könyvismertetői utószó

Végezetül ismételten hangsúlyozza a könyvismertetés szerzője, hogy az egyes tanulmányok ismertetésének hossza, mélysége nem tükröz értékítéletet, az olvasó a rengeteg téma közül bizonyosan megtalálja az őt érdeklőt. Nagyon fontos kezdeményezés, hogy egy doktori iskola egy ilyen évkönyv megírásával alkotó (és maradandó) szellemi érték megteremtésére készíti leendő doktoranduszait. Kellemes és tartalmas időtöltést, jó olvasást a könyvhöz, szakmabelinek és laikusnak egyaránt!